

УДК 376.011.3-051

Дубовський С.О.

кандидат педагогічних наук, доцент
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
м. Київ (Україна)

Коцан М. В.

здобувачка вищої освіти освітньо-наукової
програми «Спеціальна освіта»
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
м. Київ (Україна)

ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ГЕОМЕТРИЧНІ ФІГУРИ ТА ТІЛА У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ ІГРОТЕРАПІЇ

Анотація. У статті розглянуто особливості формування уявлень про геометричні фігури та тіла у дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами засобами ігротерапії.

Ключові слова: дидактична гра, геометричні фігури, математичні уявлення, ігротерапія.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ ГЕОМЕТРИЧНИ ФИГУРЫ И ТЕЛА У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ СРЕДСТВАМИ ИГРОТЕРАПИИ

Аннотация. В статье рассмотрены особенности формирования представлений о геометрических фигурах и тела у детей дошкольного возраста с особыми образовательными потребностями средствами игротерапии.

Ключевые слова: дидактическая игра, геометрические фигуры, математические представления, игротерапия, восприятия, образовательный процесс.

FORMATION OF IDEAS ABOUT GEOMETRIC FIGURES AND BODIES IN CHILDREN OF PRESCHOOL AGE BY MEANS OF GAME THERAPY

Abstract. The article considers the peculiarities of the formation of ideas about geometric shapes and bodies in preschool children with special educational needs and means of game therapy.

Key words: didactic game, geometric figures, mathematical representations, game therapy, perception, educational process.

Постановка проблеми. Однією з найбільш актуальних і важливих завдань підготовки дітей до школи є формування елементарних математичних уявлень, умінь і навичок, а також забезпечення всебічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Формування у дітей математичних уявлень, ознайомлення з геометричними фігурами, формами предметів та тіла – одне із завдань математичного розвитку дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами .

Формування уявлень про геометричні фігури у дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами лежить в основі розвитку пізнавальних здібностей і грає важливу роль в розвитку особистості, діти засвоюють назви геометричних фігур, встановлюють кількісні та просторові відносини, порівнюють предмети за величиною і поступово починають володіти моделюючою діяльністю.

В даному аспекті потрібне подальше вивчення формування математичних уявлень дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням особливостей формування математичних уявлень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами засобами ігротерапії у спеціальній психолого-педагогічній та методичній літературі присвячено багато уваги (О. Гаврилов, В. Ек, М. Перова, С. Попович, О. Ляшенко та ін.). В підручнику «Спеціальна методика математики» [5] проаналізовано особливості сприйняття та уявлення про форму геометричних фігур учнями молодших класів спеціальної школи С. Дубовським [4]. Розкрито особливості виконання розумово відсталими учнями операцій порівняння, узагальнення і класифікації геометричних фігур

Аналізу дидактичної гри та її впливу на розвиток уяви та фантазії у даної категорії дітей присвячені дослідження С. Галкіна [3] та Н. Чена [6].

Однак, при цьому проблема оптимізації роботи з формування геометричних понять та уявлень у дітей дошкільного віку з ООП засобами ігротерапії, з нашої точки зору, висвітлено недостатньо.

Мета нашої роботи полягає у виявленні особливостей формування уявлень про геометричні фігури та тіла у дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами засобами ігротерапії.

Виклад основного матеріалу. Розвиток елементарних математичних уявлень в дошкільному віці не можна переоцінити. У дітей в процесі навчально-виховної роботи розвиваються психічні процеси, що є важливою передумовою для подальшого пізнання ними навколишнього світу, пізнання просторових відносин між предметами, встановлення відповідних зв'язків, знайомства з формою предметів, їх величиною тощо [4]. Все це сприяє розвитку у дітей в подальшому логічного мислення. Для повноцінного розвитку дітей з особливими освітніми потребами і успішного їх навчання в школі потрібно формувати у них геометричні уявлення. Перші уявлення про форму, розміри та положення предметів в просторі дитина отримує ще в дошкільному віці. Невідомі геометричні фігури дошкільнята з особливими освітніми потребами спочатку сприймають як прості предмети, дають імена цих предметів: трикутник – дахом, квадрат або прямокутник – віконцем, циліндр – стаканчиком і т.д.

У процесі навчання, сприйняття геометричних фігур з часом перетворюється. Основна роль в сприйнятті предмета і визначення його форми – це обстеження. За спостереженнями О.В. Гаврилова [2, с.121-123] «...через практичну діяльність, ігри, обмацування, розглядання і багаторазові знайомства з об'єктом пізнання у малюків формується адекватне уявлення про геометричну форму. Дитина починає вчитися визначати ознаки та властивості предмета, його структуру, форму і розмір...».

Уже в середній групі дітей з особливими освітніми потребами вчать розпізнавати і правильно називати геометричні фігури: коло, квадрат, трикутник. Діти даної вікової групи ще не готові засвоювати зразки форми, у

них виникають уявлення на рівні ігрових дій, тому слід знайомити їх з декількома фігурами шляхом порівняння предметів за формою, встановлення подібності або відмінності і при цьому не вимагати від них обов'язкового запам'ятовування назв. Важливо, щоб діти з особливими освітніми потребами помічали особливості: така, схожа, не така. Спочатку вони виконують дії, накладаючи один предмет на інший або тісно прикладаючи один до іншого. Поступово від зовнішніх практичних прийомів порівняння, діти починають їх порівнювати за зовнішніми ознаками і такі предмети, які не можна накласти один на інший або докласти один до іншого (наприклад, м'яч, куб).

Освоєння основних форм і їх словесне позначення полегшує дитині орієнтацію в навколишньому світі. Зустрівшись, наприклад, з предметом тієї чи іншої форми, дитина може в стані зв'язати її з вивченими і основними формами, виділити подібність і відмінність. Отримані вміння та знання сприяють для дітей правильному аналізу різних форм предметів і відтворення їх в малюнках, спорудах. Дані головні форми виділяються в якості еталонів, зразків, які представляють для дітей можливість розібратися у всьому різноманітті форм і предметів.

Для повноцінного формування геометричних уявлень у дошкільнят з особливими освітніми потребами важливим є залучення всіх аналізаторів: зорового, тактильного і слухового, саме дидактичні ігри, як стверджує С. Воробйова [1] «...сприяють узагальненню всіх форм сприйняття. У дитини старшого дошкільного віку з особливими освітніми потребами в силу його віку зростає потреба в ігровій діяльності, що обумовлює можливість застосування гри як рішення освітніх завдань...». Як правило, гра виступає виховною функцією, тому що в її процесі дітьми будуть вирішуватися проблемні завдання, які спеціально продумуються педагогами. «Організуючи гру і керуючи діями дітей з особливими освітніми потребами, педагог впливає на розвиток дитини і формування у нього якостей особистості таких, як чутливість, поведінка і воля...» [1, с.46-47].

Важливо закріплювати особливості геометричних фігур під час малювання, ліплення, аплікації. Діти з особливими освітніми потребами цього віку при проведенні відповідної цілеспрямованої роботи можуть аналізувати легкі форми. Так, вони створюють орнамент з кольорових геометричних фігур, при цьому аналізують малюнок, виділяють в ньому окремі геометричні фігури, обстежують їх по контуру і відображають.

Практика свідчить, що знайомство дітей з особливими освітніми потребами з геометричними фігурами відбувається в кілька етапів:

1. Показ фігури педагогам з позначенням її назви.
2. Зворотня реакція дітей - взаємний показ цієї ж фігури.
3. Пошук фігури серед інших.
4. Обстеження геометричної фігури.
5. Позначення ознак геометричної фігури.
6. Порівняння фігури з іншими.
7. Виконання практичних дій із заданою фігурою.

На наш погляд, певний порядок має і порівняння геометричних фігур. Порівнюються наступні параметри: колір, розмір, подібні якості, відмінні риси.

З нашої точки зору, гра сприяє освоєнню форми предметів і геометричних фігур у дітей дошкільного віку, відбувається за допомогою сенсорного сприйняття, в результаті якого відзначається успішне оволодіння основними формами і їх словесним позначенням.

Висновки. Таким чином, можна з впевненістю стверджувати, що гра впливає на придбання дітьми з особливими освітніми потребами знань, вмінь і навичок. Дидактична гра включає в себе більше освітні цілі. Вона пов'язана з реалізацією освітньої програми і досягненням цільових орієнтирів дошкільної освіти а шляхи використання ігор при цьому дуже різні.

Застосування у формуванні геометричних уявлень дидактичних ігор систематизує і робить різноманітним освітній процес. Тому, використання

дидактичної гри – це найважливіший інструмент виховання і навчання дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел:

1. Воробйова С. Дидактична гра в процесі навчання / С. Воробйова // Рідна школа. – 2002. - №10. – С. 46-48.
2. Гаврилов О.В., Ляшенко О.М. Спеціальна методика математики : Підручник. Кам'янець-Подільський : ТОВ „Друк-Сервіс”, 2014. 420 с.
3. Галкін С. Гра – шлях до впевненості / С. Галкін // Шкільний світ. – 2004. - №47. – С. 4-6.
4. Гладуш В.А. Особливості формування іміджу професії корекційного педагога / В. А. Гладуш // Імідж сучасного педагога. – Полтава, 2014. – № 4 (143). – С. 3–7.
5. Дубовський С. О. Вивчення деяких особливостей виконання розумово відсталими учнями операцій порівняння, узагальнення й класифікації геометричних фігур. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету / за ред. О.В. Гаврилова. Вип.. XIII: Аксиома, 2010
6. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку “Впевнений старт” / О. О. Андрієтти, О. П. Голубович, О. П. Долинна, Т. В. Дяченко, Т. С. Ільченко, Г. Є. Іванова, Г. М. Лисенко, Т. В. Панасюк, Г. В. Петрова, Т. О. Піроженко, Н. М. Романко, Н. А. Случинська, Н. І. Трикоз. – Тернопіль : Мандрівець, 2013. – 104 с.
7. Чен Н.В. Дидактична гра – основа розвитку уяви та фантазії / Н.В. Чен // Мистецтво в школі. – 2009. - №1. – С. 3-7

Матеріали подані в авторській редакції